

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Пустовіт Наталії Володимирівни

«Природа аксіосфери інформаційного суспільства»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Проблема визначення ціннісних засад функціонування сучасного суспільства набуває останнім часом особливої актуальності в зв'язку з тими новими тенденціями його формування, які виявились в умовах прискореної глобалізації світу. Одним із найперспективніших напрямків дослідження на цьому шляху є використання здобутків новітніх теорій інформаційного суспільства, які прагнуть подолати однобічність теорій постіндустріального суспільства, побудованих на засадах лінійного еволюціонізму і технологічного детермінізму, завдяки широкому застосуванню можливостей культурно-цивілізаційного та аксіологічного підходів.

Ці нові підходи в постіндустріальній парадигмі віддзеркалюють кардинальний поворот від технократизму до усвідомлення важливості культурно-ціннісних чинників, ролі й значення інформатизації суспільного виробництва, поширення інформаційно-комунікаційних технологій, утворення світової мережі комунікаційних зв'язків в трансформації суспільства. Таким чином відбувається формування нової теоретико-методологічної бази сучасних соціальних досліджень, спрямованих на теоретичний аналіз соціокультурних інновацій останніх десятиліть, які слід розглядати в глобальному контексті.

Актуальність соціально-філософського аналізу аксіосфери інформаційного суспільства також визначається сучасним розумінням інформації як основи системоутворюючих людських цінностей, способу існування та засобу розвитку людини, зростанням її культурної цінності, оновленням завдань і засобів діяльності, що занурює людину в штучно створений віртуальний світ як нове нематеріальне середовище буття, суттєво трансформуючи психологію суспільства й особи.

Отже, можна впевнено сказати, що запропонована робота є безумовно актуальним і нагальним науковим дослідженням, яке тісно пов'язане з пріоритетними напрямками сучасної науки.

Слід зазначити, що тези наукової новизни, які авторка послідовно і належно обґрунтовує у роботі свідчать про те, що дисертація являє собою завершене й логічно узгоджене соціально-філософське дослідження, адже у результаті ми маємо цілісне авторське тлумачення специфіки сучасних ціннісних трансформацій. Вдалою є структура дисертації, що дозволила послідовно обґрунтувати наукові положення.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження аксіосфери інформаційного суспільства» конкретизується зміст теорій інформаційного суспільства. З'ясовуючи сутність нового феномена, автор цілком правомірно відзначає, що існуючі теорії інформаційного суспільства самі по собі не розкривають його специфіку, лише розглянувши їх у сукупності, можна зрозуміти, що таке інформаційне суспільство та розкрити його ціннісний зміст. Розкриваючи основні критерії (технологічний, економічний, пов'язаний зі сферою зайнятості, культурологічний), дисертантка доводить, що інформаційне суспільство є не лише предметом дослідження на теоретичному рівні, а й глобальним соціокультурним явищем. Здобувач робить логічний висновок про те, що домінуючою тенденцією серед концептуальних підходів до розгляду процесів інформатизації суспільства є акцентування уваги на соціокультурних змінах, які пов'язані, перш за все, з

ціннісними трансформаціями. На підставі існуючих теоретико-методологічних досліджень дисертант аксіосферу інформаційного суспільства визначає як складноорганізовану відкриту систему цінностей, інкорпорованих у соціальну реальність і в її віртуальні моделі, основними передумовами формування якої є розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, інформатизація, віртуалізація й глобалізація комунікаційного простору (с. 66).

Змістовним є другий розділ роботи «Структурно-функціональний вимір аксіосфери інформаційного суспільства», в якому досліджуються складові аксіосфери інформаційного суспільства, особливості її функціонування та дестабілізуючі чинники. Пустовіт Н.В. сконцентрувала увагу на етичних основах інформаційного суспільства і дійшла висновку, що вони репрезентовані ідеями комунітаризму, який передбачає співіснування окремих, відносно автономних, соціальних суб'єктів, готових до солідарної відповідальності; утилітаризму, основним принципом якого є оцінка явищ і процесів дійсності з точки зору їх корисності, можливості бути засобом для досягнення певної мети; етичного релятивізму, що заперечує існування абсолютних моральних регулятивів і вказує на відносність ціннісно-нормативних систем. Обґрунтовано авторське бачення конструктивної ролі наративної ідентичності у функціонуванні аксіосфери інформаційного суспільства. Детально проаналізовано медіа-тероризм як форму нігілістичного світовідношення в інформаційному суспільстві.

У третьому розділі «Соціальні смисли аксіосфери інформаційного суспільства: особливості прояву» аналізується роль культурної ідентичності в контексті аксіосфери інформаційного суспільства, функціонування релігійних, етнічних та національних цінностей, а також з'ясовується специфіка функціонування аксіосфери інформаційного суспільства в умовах віртуального простору. Здобувач обґрунтовує, що інформатизація та віртуалізація глобального комунікаційного простору характеризується, з

одного боку, перехресною взаємодією різних систем цінностей, національних, етнічних, релігійних та інших ідентичностей, а з іншого – поширенням стилів і смислів глобальної культури, що актуалізує медіативну функцію культурної ідентичності в умовах гетерогенності аксіополя інформаційного суспільства. Також вдало визначено специфіку функціонування аксіосфери інформаційного суспільства, яка полягає в тому, що остання інтегрована у віртуальний простір та комунікаційні мережі, в межах яких зберігається ціннісно-нормативний зв'язок із соціальною реальністю (інформаційно-комунікаційні технології детермінують поведінку людей, забезпечують їх адаптацію до соціальних умов шляхом визначення й засвоєння нових видів соціальної активності), а також формуються нові ціннісні орієнтири суб'єктів кіберкомунікації (детерміновані новітніми методами спілкування, отримання знань та впливу на свідомість).

Позитивне враження справляє аналіз стану наукової розробки теми та опрацювання великої кількості джерел (особливо зарубіжних) з визначеної проблематики, адже дисертант звертається не лише до філософських праць, а й політологічної, соціологічної літератури. Це постає безумовною перевагою дослідження, оскільки дало змогу Н.В. Пустовіт продемонструвати достатньо глибоке розуміння сутності аксіосфери інформаційного суспільства.

Мета і завдання, поставлені в дисертаційному дослідженні Пустовіт Н.В., послідовно реалізуються в самій роботі, яка є логічно завершеним дослідженням. В ньому відображені нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності сприяють збагаченню і конкретизації понятійно-категоріального апарату сучасної соціальної філософії, можуть бути використані в ході подальших досліджень з даної проблематики.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертацію Пустовіт Н.В., необхідно водночас вказати і на певні недоліки, висловити окремі зауваження і побажання.

По-перше, у формулюванні предмета дослідження використовується іменник «походження» аксіосфери інформаційного суспільства, який краще було б замінити на «особливості виникнення аксіосфери інформаційного суспільства».

По-друге, перш ніж робити висновок про те, що «немає усталеного погляду на сутність аксіосфери інформаційного суспільства» слід було б дослідити співвідношення понять «постіндустріальне суспільство» і «інформаційне суспільство». Бо, на наш погляд, ми проживаємо в епоху постмодерну, тобто після модерну, в якій співіснують наступні економічні уклади: традиційне, індустріальне, інформаційне (або постіндустріальне) суспільство.

По-третє, слід було б проаналізувати функціонування аксіосфери інформаційного суспільства в Україні.

По-четверте, розглядаючи віртуальний простір Інтернету слід було б звернути увагу на те, що виникає нова реальність – «віртуальні маси», телеглядачі, які живуть у площині телеекрану.

По-п'яте, другому розділі, розкриваючи структурно-функціональний вимір аксіосфери інформаційного суспільства, окрім етичних (підрозділ 2.1.), необхідно було окреслити й інші складові означеного феномена та визначити його функції. Також дисертанту не зайвим було б проаналізувати, окрім деструктивних чинників (медіа-тероризм – підрозділ 2.3.), конструктивні фактори функціонування аксіосфери інформаційного суспільства та позитивні й негативні соціальні наслідки.

Але вищезазначені недоліки не зменшують переваг даного дисертаційного дослідження: воно є глибоким, теоретично виваженим, ґрунтовним і оригінальним та має практичне і теоретичне значення для наступних досліджень.

Положення наукової новизни є достатньо аргументованими і належним чином апробовані на науково-теоретичних конференціях.

Автореферат та публікації відображають основний зміст дисертації.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити наступний висновок.

Дисертація та автореферат Пустовіт Наталії Володимирівни «Природа аксіосфери інформаційного суспільства» відповідають вимогам п.11, п.13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567, а їх автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

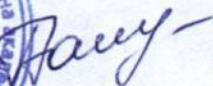
Офіційний опонент: професор
кафедри філософії, соціології
державного управління Дніпропетровського
регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України доктор
філософських наук, професор

Б.Б. Глотов

04.08.2015

Підпис Глотова Б.Б. засвідчую.
В.о. завідувача сектору кадрів і державної служби
відділу роботи з персоналом

Ю.В.Горячева